

**YURTDIŞINDA ÜNİVERSİTE ÖĞRENİMİ GÖREN ERĐİN
ÇOCUĞUN ÖĞRENİMİ İÇİN YARARLANDIĞI BURS VE
BENZERİ ÖDEMELERİN GERİ ÖDENMESİ MESELESİNİN
TÜRK MEDENİ KANUNUNDA DÜZENLENEN EĞİTİM
NAFAKASI HAKKI HÜKÜMLERİ İLE BİRLİKTE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

**VALUATION OF THE RETENTION OF SCHOLARSHIPS AND
SIMILAR PAYMENTS USED FOR THE LEARNING OF CHILDREN'S
EFFORTS FOR THE LEARNING OF THE CHILD WITH THE
EDUCATION PROVIDED IN THE TURKISH CIVIL LAW**

DOI : 10.21492/inuhfd.435460

Selin SERT SÜTÇÜ*

Özet

Ana ve babanın çocuk üzerindeki bakım borcu, çocuk ergin olmasına rağmen ana ve babadan durum ve koşullara göre beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitim süresi bitene kadar devam etmektedir. Ergin çocuğun eğitiminin yurt içinde veya yurtdışında devam etmesi bakım borcunun belirlenmesinde kullanılan bir ölçüt değildir. Yani çocuk yurtiçinde bir eğitim kurumunda da eğitimine devam etse yurtdışında bir eğitim kurumunda da eğitimine devam etse ailenin bakım ve çocuğun eğitim giderlerine katılması gerekmektedir. Ergin çocuğun eğitimi süresince yararlandığı burs veya kredi gibi ödemelerin eğitim süresince burs veya krediyi veren kuruluş tarafından geri ödenmesinin istenilmesi halinde anne ve babanın da çocuğun bu burs veya kredi geri ödemelerine katkıda bulunup bulunmayacağı meselesi inceleme konusu yapılacaktır. Yurtdışında eğitim sisteminin Türk eğitim sisteminden farklı olması kredi ve burs imkanlarının fazlalığı gibi durumlar sebebiyle velayet hakkı sahibi olan veya olmayan velinin çocuk üzerinde eğitim nafakası ödeme yükümlülüğünün devam edip etmediğinin Türk Medeni Kanunu hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi inceleme konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim nafakası, eğitim sistemi, Türk Medeni Kanunu, velayet.

Abstract

Parents' care on the child continues until the end of the training period, to the extent that it can be expected according to the circumstances of the parents, even though the child is mature. The continuation of the education of the adult child in the country or abroad is not a criterion used in the determination of the maintenance obligation. In other

* Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, .
(E-mail: selin81hukuk@gmail.com.) (Orcid: 0000-0001-7483-6394)

Makale Gönderilme Tarihi: 21.06.2018

Submitted: 21.06.2018

Makale Kabul Tarihi:03.12.2018

Accepted: 03.12.2018

words, if the child continues his / her education in an educational institution in Turkey and continues to study in an educational institution abroad, he / she should attend the education of the family and the education expenses of the child. The fact that education system abroad differs from Turkish education system constitutes a matter of evaluation whether the right of parental guardianship or non-guardianship of parental right to continue education obligation on child is assessed within the framework of provisions of Turkish Civil Code.

Keywords: Education animony, education system, Turkish Civil Code, custody.

I. YURDIŞI YÜKSEK EĞİTİM SİSTEMLERİNE GENEL BAKIŞ

A. Türkiye'nin Eğitim Sistemi

Ülkemizde, lise veya lise dengi okulları bitiren kişiler, yükseköğretim kurumlarına girmek için aday olmaya hak kazanır. Üniversiteye giriş için, öğrencilerin Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) ve Yükseköğretim Kurumu (YÖK) tarafından yürütülen Yükseköğrenime Geçiş Sınavı (YGS) ve Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS)'na girilmesi ve bu sınav sonrasında başarılı olunması sonrasında adayın bir yüksek öğrenim görmesi durumu söz konusu olmaktadır¹. Öğrencilerin YGS ve LYS sınavlarından aldıkları puanlar ve lise genel not ortalamalarından elde edilen toplam puan, üniversitelerin lisans programlarına yerleştirilmelerinde belirleyici etkindir. YGS'ye girdikten sonra bazı üniversiteler bazen kişinin ilgili bölümlerde okumak için etkin olup olmadığını belirlemek adına özel yetenek sınavı yapar. Ancak bu şart, üniversiteye ve fakülteye göre değişebilir².

Türkiye'de devlet ve vakıf üniversiteleri olmak üzere iki çeşit üniversite vardır. Bütün üniversiteler Yükseköğretim Kurumu (YÖK) tarafından denetlenmektedir³. Vakıf üniversiteleri, doğrudan devlete bağlı olmayan, bir vakıf tarafından özerk olarak işletilen, paralı üniversitelerdir. Bu üniversitelerde hem devlet üniversitelerinde var olan bölümler ve fakülteler hem de devlet üniversitelerinden farklı bölümler ve fakülteler yer almaktadır.

Türkiye de devlet üniversitelerinde eğitim ücretsizdir. Vakıf üniversitelerinde ise eğitim maliyetleri fakülteye tercih edilen bölüme göre farklılık göstermektedir. Eğitim ücretlerinin karşılanmasına yönelik, burs ve hibeler çeşitlilik göstermektedir. Bursların bir kısmı geri ödeme sistemi ile çalışmakta iken, bir kısmı tamamen hibe niteliğindedir. Devlet

¹ OKÇABOL, Rıfat: Yüksek Öğretim Sistemimiz, Ankara 2007, s.5 vd. ; OKTAY, Ayla: 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi, Ankara 2010, s.7 vd.

² <http://www.frankfurt.bk.mfa.gov.tr>, E.T.: 13.04.2017.

³ https://www.turkegitimsen.org.tr/lib_yayin/94.pdf, E.T.: 13.04.2017.

tarafından burs ve hibeler sağlandığı gibi aynı zamanda özel kurum ve kuruluşlar hatta şahıslar dahi öğrencilerin üniversite öğrenimlerine destek olmak amacıyla çeşitli burs ve hibe imkânları sunmaktadır. Yükseköğrenim kurumlarının büyük bir kısmında öğrencinin eğitim masraflarının karşılanması amacıyla yarı zamanlı çalışma imkânı da bulunmaktadır. Öğrencinin ilgisine, becerisine göre farklı alanlarda farklı kurum ve kuruluşlardan sağlanan burs imkanlarından yararlanması mümkündür.

Kredi ve Yurtlar Kurumu Katkı Kredisi ve Öğrenim Kredisi Yönetmeliği gereğince⁴; alınan katkı kredisi öğrencinin devam ettiği öğretim kurumunun normal eğitim süresinin bitiminden iki yıl sonra başlamak üzere bu krediyi aldığı sürenin yarısı kadar zamanda ve üçer aylık dönemler halinde geri ödenmelidir⁵. Ayrıca geri ödemelerin en geç beşinci yılın sonunda tamamlanması gerekmektedir. Beşinci yılın sonundan sonra gerçekleşen tahsilâtların zamanaşımına uğraması söz konusu olacaktır⁶. Ülkemizde yüksek öğrenim gören ergin çocukların

⁴ 29.08.2012 tarih ve 28396 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Bakanlar Kurulunun Kararı "2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılında öğrenimine devam eden veya yeni kayıt yapacak birinci öğretim ve açık öğretim öğrencilerinden, 4 üncü ve 11 inci maddelerdeki hükümler saklı kalmak kaydıyla, öğrenci katkı payı alınmaz. Bu öğrencilerden alınması gereken öğrenci katkı payı tutarları, Devlet tarafından karşılanır" hükmüne amirdir.

⁵ Öğrenci, öğrenim ve/veya katkı kredisi borcunu, devam ettiği öğrenim kurumunun normal öğrenim süresinin bitiminden itibaren iki yıl sonra başlamak üzere, kredi aldığı kadar sürede ve aylık taksitler halinde öder. (2006-2007 öğretim yılından önce üçer aylık) Devam ettiği öğretim kurumunu değiştiren öğrencilerin öğrenim sürelerinin bitişi ve borçlarının ödeme başlangıç tarihi, yeni öğretim kurumlarının normal öğrenim süresine göre tespit edilir.

⁶ "...351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunu'nun 16'ncı maddesinin ikinci fıkrasında, öğrencinin, borcunu öğrenim gördüğü öğretim kurumunun normal eğitim süresinin bitiminden itibaren iki yıl sonra başlamak üzere, kredi aldığı sürede ve aylık dönemler halinde Kuruma ödemek zorunda olduğu; 17'nci maddesinin birinci fıkrasında ise, borç taksitlerini zamanında ödemiyeenlerin birinci defada borçlarının bir seneliğinin, tekrarında ise tamamının ivedilik kazanacağı; bu tarihten itibaren borcun, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre malsandıklarınca tahsil olunarak Kuruma ödeneceği düzenlemesi yer almıştır. 6183 sayılı Kanunun 37'nci maddesinde, kamu alacaklarının özel kanunlarında belli edilen zamanlarda; özel kanunlarında ödeme zamanı tesbit edilmemiş kamu alacaklarının da Maliye Bakanlığınca belirtilecek usule göre yapılacak tebliğden itibaren bir ay içinde ödeneceği; 55'inci maddesinde, kamu alacağını vadesinde ödemiyeenlere, yedi gün içinde borçlarını ödemeleri veya mal bildiriminde bulunmaları lüzumunun bir ödeme emri ile tebliğ olunacağı; 102'nci maddesinde ise, kamu alacağının, vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılı başından itibaren beş yıl içinde tahsil edilmezse

yararlandıkları burs veya kredilerin geri ödenmesi çoğunlukla ergin çocuğun işe girmesi veya mezun olduktan en az iki yıl sonra geri ödemelerin başlaması şeklinde gerçekleştiği için yani kredi veya burs ödemelerine ilişkin muacceliyet şartının çocuğun ödeme gücüne kavuşmasına kadar ertelenebilmesi sebebiyle ailenin eğitim nafakası ödeme yükümlülüğü ortadan kalkmaktadır. Velayet hakkı sahibi aile isterse güçleri oranında evladına yardım edebilir ancak bu durum yasal bir zorunluluk teşkil etmemektedir.

B. Amerika Örneği

Amerikan yüksek eğitim sisteminin; Türk eğitim sistemine göre önemli farklılıklar içerdiği görülmektedir⁷. Türk Kredilendirme sisteminin yapısı, kredinin geri ödenmesi, kredi geri ödenmemesi durumunda başvurulabilecek hukuki yollar farklılık gösteren hususlardan sadece

zamanaşımına uğrayacağı hükme bağlanmıştır. Dosyanın incelenmesinden; davacının almış olduğu öğrenim kredisinin geri ödeme tablosunun; 31.12.2000, 31.3.2001, 30.6.2001, 30.9.2001, 31.12.2001, 31.3.2002,30.6.2002, 30.9.2002 olarak belirlendiği, davacının vadesi belli olan öğrenim kredisini geri ödemediği, bunun üzerine söz konusu öğrenim kredisinin 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edilmesi hususunun Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından Gelir İdaresi Başkanlığı Yönetim Bilgi Sistemlerine internet ortamında bildirildiği; Çukurova Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından, 16.9.2009 tarihli tahakkuk fişi ile söz konusu alacağın vade tarihinin 1.5.2009 olarak belirlendiği; akabinde de dava konusu 11.6.2010 tarihli ödeme emrinin düzenlenerek 16.8.2010 tarihinde davacıya tebliğ edildiği anlaşılmıştır. Görüldüğü üzere, davacının almış olduğu öğrenim kredisinin geri ödeme tablosunda her bir taksidin geri ödeme vadesi belirlenmiştir. Vadesi belirlenen alacak, evvelce tahakkuku yapılan olacaktır. Evvelce tahakkuk etmiş alacağın vergi dairesi tarafından yeniden tahakkuk ettirilerek 16.9.2009 tarihli tahakkuk fişi ile vade tarihinin 1.5.2009 olarak yeniden belirlenmesine ve bu şekilde yapılan işlemin, evvelce oluşan hukuki durumu etkilemesine hukuken olanak bulunmamaktadır. Bu bakımdan, dava konusu ödeme emrine konu kamu alacağının, öğrenim kredisinin borcunun, en geç son taksit tarihi olan 30.9.2002 tarihini izleyen takvim yılı başından itibaren beşinci yılın sonuna; yani 31 Aralık 2007 tarihine kadar tahsil edilmesi gerekirken, bu süre geçirildikten sonra yapılan takibatta tahsil zamanaşımı süresi bulunmaktadır. Öte yandan; olayda, 6183 sayılı Kanununun 103'üncü maddesinde öngörülen tahsil zamanaşımını kesen hallerden herhangi birisi de bulunmamaktadır. Bu durumda, dava konusu ödeme emrine konu alacağın tahsil zamanaşımına uğradığı görülmekte olup; dava konusu ödeme emrinde hukuka uyarlık, davanın reddine ilişkin İdare Mahkemesi kararını onayan Bölge İdare Mahkemesi kararında ise hukuki isabet bulunmadığından, mahkeme kararının kanun yararına bozulması gerekmektedir...”, Danıştay 10. Daire Başkanlığı, 2012/2167 Esas, 2015/2583 K.

⁷ BURTON, Clark R.: The Higher Education System: Academic Organization In Cross-National Perspective, University Of California, 1987, s. 3-4.

birkaçıdır⁸. Ülkemizdeki devlet tarafından gerçekleştirilen ve öğrenim kredisi olarak nitelendirilen kredilendirme devlet üniversitelerinde okuyan öğrenciler açısından üniversite bittikten sonra iki yıl geçmekle muaccel olan ve faizsiz geri ödeme şartları ve koşulları kolaylaştırılmış kredilerdir.

Amerika da eğitim sistemini koordine eden kurum; ABD Eğitim Bakanlığıdır. Bakanlık her yıl milyonlarca öğrencinin üniversite ödemelerine yardımcı olmak için her yıl değişen oranlarda kredi ve burs hizmetleri vermektedir. Bu yardımlar hibeler, çalışma fonları ve düşük faizli krediler şeklinde verilir⁹. Kredilerden bir kısmı genellikle ihtiyaca göre verilir ve geri ödenmesi gerekmez. Bu sebeple bu krediler hibe olarak da adlandırılmaktadır. Ancak hibelerden yararlanma koşulları diğer yardımlardan daha ağırdır. Dört çeşit federal öğrenci hibesi vardır. Bunlar:

Federal Pell Bursları, genellikle lisans eğitimi sırasında burs ve hibe imkanından yararlanmayan almayan lisans öğrencilerine verilir. Burs verilirken, öğrencinin finansal ihtiyacı, kolejin devam masrafı, öğrencinin kayıt statüsü ve öğrencinin kayıt olduğu akademik yılın uzunluğu dikkate alınmaktadır. Öğrenciler, en fazla 12 dönemlik eşdeğerine kadar (6 yıl) Federal Pell Grant'tan yararlanabilmektedir¹⁰.

Federal Ek Yardımlaşma Eğitim Fırsatı (FSEOG), olağanüstü mali ihtiyaç duyan öğrencilere verilir. Ödenecek olan kredinin miktarı, kolejin mali yardım bürosu tarafından belirlenir ve öğrencinin finansal ihtiyacına ve kolejdeki fonların diğer öğrenciler tarafından kullanılabilirliğine bağlı olarak ödeme gerçekleştirilmektedir.

Üniversite ve Yüksek Öğrenim için Öğretmen Yardımı Desteği, düşük gelirli ailelerin öğrencilerine hizmet veren bir kamu veya özel ilk ve orta dereceli okulda okuyan öğrencilere yeni bir şeyler öğretmek ve bu öğrencilere farklı bakış açıları kazandırmak niyetinde olan öğrencilere

⁸ “Amerika da üniversite öğrenimi öğrenciler açısından yüksek bedellerin ödenmesini gerektiren bir sistemdir. Bu sistemde, öğrenci Amerikan vatandaşı ise kendisine bazı kolaylıklar sağlanmaktadır. Diğer ülke vatandaşlarına ise burs ve kredilerden yararlanma imkanı sunulurken eğitim kolaylaştırılmaktadır”; BURTON: s. 5.

⁹ BOWLES, Samuel /GINTIS Herbert: *Schooling In Capitalist America*, Newyork 1976, s. 190.

¹⁰ BRAY, Mark: *The Shadow Education System: Private Tutoring And Its Implications for Planners*, Paris 2007, s. 29.

verilir. Hizmet şartı yerine getirilmezse, kredi dönüştürülerek öğrencinin bu krediyi geri ödemesi sağlanmaktadır¹¹.

Irak ve Afganistan Hizmet Yardımı, ebeveynleri veya vasileri Silahlı Kuvvetler'e üye olan öğrencilere yönelik olarak verilen burstur. 11 Eylül 2001'den sonra Irak'ta veya Afganistan'da askerlik görevini yerine getirirken ölen kişilerin çocuklarına verilmektedir. Hak etmek için bir öğrencinin 24 yaşın altında olması ve ebeveynin veya vasinin ölüm anında kolejde kayıtlı veya yaşını doldurmamış olması gerekmektedir.

Federal Çalışma Eğitim Programı, öğrencinin lisans eğitimine başladığı andan itibaren üniversite bünyesinde veya başka bir kamu kurumu niteliğindeki hizmet merkezinde çalışması ve bu çalışması karşılığında kazandığı paranın bir kısmının öğrencinin eğitim ücretinin ödenmesine yardımcı olunması şeklinde verilen bir programdır. Amaç, öğrencinin lisans aldığı eğitim ile ilgili bilgi ve beceri kazanmasını kolaylaştırarak, hem öğrenciye eğitim hayatında kolaylık sağlamak hem de öğrenciyi iş hayatına hazırlamaktır.

Krediler, öğrencinin üniversite eğitim ücretini ödeyebilmesi için ödünç aldığı paradır ve geri ödenmesi gerekir. Bu ödemeye ayrıca faiz de talep edilmektedir. İki federal öğrenci kredisi programı vardır:

Federal Perkins Kredi Programı, lisans ve lisansüstü öğrencilere düşük faizli kredi sağlayan kampüs tabanlı bir programdır. Kredi tutarı, öğrencinin maddi ihtiyacına, öğrencinin aldığı diğer başka yardımın veya yardımların miktarına ve kendi üniversitesindeki fonların kullanılabilirliğine bağlıdır¹².

William D. Ford Federal Doğrudan Kredi Programı, öğrencilerin ve ebeveynlerin doğrudan federal hükümetten düşük faiz oranlarında borç almalarını sağlar. Doğrudan Kredi Programı, lisans ve lisansüstü öğrencilere yönelik Direct Stafford Kredileri ve bağımlı öğrencilerin ailelerine ve mezun ve mesleki derece öğrencilerine sunulan Direct PLUS Kredilerini içerir. Direct Stafford Kredisi sübvansiyonla edilebilir veya desteksiz hale getirilebilir. Sübvansiyonlu krediler finansal ihtiyaca dayalıdır ve yalnızca lisans öğrencileri tarafından kullanılabilir. Federal hükümet borçlu kolejde ve erteleme sırasında sübvansiyonlu kredilere

¹¹ OLSEN, Laurie: Made in America: Immigrant Students in Our Public Schools, New York 1997, s. 276.

¹² TYACK, David B.: The One Best System A History Of American Urban Education, America 1974, s. 269.

olan ilgiyi öder. Desteksiz krediler, öğrencinin eğitim masraflarına ve alınan diğer yardımlara dayanır¹³.

Öğrencilerin yararlanabileceği diğer mali yardım biçimleri şöyledir:

Devlet yardımı: Devletten yardım almak isteyen öğrenci de geri ödemeli bir sistemin içerisinde dahil olmaktadır. Yani Devlet öğrenciye öğrenim hayatı boyunca mali olarak destek olmakta, öğrenci de bunun karşılığında eğitimi bittikten sonra aldığı yardımı geri ödemektedir. Geri ödemenin zamanı ve şekli konusunda öğrenciye bilgilendirme yapılmakta, öğrencinin bursa başvurması süreci ile de durum belirlenmektedir.

Üniversiteden yardım: Öğrenciler eğitim almak için gittikleri üniversitenin finansal yardım bürolarına başvurarak geri ödemeli diğer burs imkânlarından faydalanabilecektir.

Burslar: Bazı eyaletlerde, yerel yönetimlerde, kolejlerde, topluluk örgütlerinde, özel işverenlerde ve diğer organizasyonlarda akademik yeteneğe veya diğer etkenlere dayalı burs imkânları da bulunmaktadır. Bu bursların bazıları geri ödemesi olmayan, bazıları geri ödeme sistemine dayalı bazılarında ise geri ödemenin lisans eğitimi sonrasında belirli bir iş gücünün bursu veren kurum veya kuruluşa sağlanması şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Eğitim harcamaları için düşük faizli kredilerden yararlanma imkânı sunulmaktadır. Bu krediler de uzun vade de geri ödenmesi gereken yardımlardır¹⁴.

Amerikan eğitim sisteminde öğrencinin okuması için verilen hibeler ve burslar, diğer yardımların tamamı geri ödemeli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu kredi, burs ve devlet yardımlarının geri ödemesi öğrencinin üniversiteye başladığı tarih itibarı ile muaccel olan bir borcu ifade etmektedir. Dolayısıyla öğrenci eğitime başladığı tarihten itibaren bir geri ödeme borcu yükümlülüğü altındadır. Ancak geri ödenme zamanı kredinin, bursun niteliğine ve özelliğine bağlıdır.

C. İngiltere Örneği

İngiltere de üniversite sistemi, lisans (undergraduate) ve yüksek lisans-doktora (postgraduate) şeklinde ikiye ayrılmaktadır. İskoçya hariç ülkenin diğer bölgelerinde lisans eğitimi normal olarak üç yıl devam etmektedir. Özel alan lisans derecesi (honours) için öğrenciler okudukları

¹³ BURTON: s. 7-8.

¹⁴ OLSEN: s. 278.

konu üzerinde uzmanlaşmak için ana müfredata ek olarak bir veya iki konuda daha ders alarak öğrencilerin lisans öğrenim hayatı sonrasında iş hayatına hazırlanması amaçlanmaktadır¹⁵.

İngiltere'de akademik yıl genellikle Eylül ya da Ekim aylarında başlarsa da öğrencilerin kabul edilebileceği farklı tarihler mevcuttur¹⁶. Bir öğrencinin İngiltere'deki üniversitelere kabul edilmesi için 2 şart aranmaktadır: Akademik başarı ve İngilizce yeterliliğin sağlanmasıdır¹⁷.

İngiliz yükseköğrenim kurumlarından birinde bir yıllık hazırlık kursunu¹⁸ (foundation course) tamamlayanlar lisans derecesine kabul edilebilirler¹⁹.

İngiltere de eğitim ücreti maliyetleri oldukça yüksektir. Eğitim ücretleri ile birlikte konaklama, yeme-içme, sosyal aktiviteler için de ayrı bir bütçe sağlanmalıdır. Eğitim ücretleri dönemler halinde ödenmektedir. İlk dönem birinci taksit, ikinci dönem ikinci taksit ödemesi yapılmaktadır. Dolayısıyla eğitim ücreti ödenmesi borcu öğrencinin okula başlaması ile birlikte muaccel bir borç haline gelmektedir.

İngiltere de de öğrenciye eğitim ücretini ödemesi için burs veya kredi imkânları sunulmaktadır. İngiltere'de üniversite eğitimi alan öğrenciler akademik dönem içerisinde, saati değişen ücretlerle, haftada 20 saat ve tatil dönemlerinde full-time çalışma iznine sahiptir. Böylece öğrenciler cep harçlıklarını kazanırken, çalışma hayatı hakkında da genel bilgi edinme imkânına sahip olmaktadır²⁰.

Öğrenci hibeleri, burslar ve burslar; 16-19 Burs fonu, yurtdışı öğrencileri için Chevening Bursu²¹, gelişmiş öğrenci kredisi, Dans ve Drama Ödülleri (DaDAs), Engelli Öğrenci Harçları (DSA), İsteğe Bağlı Öğrenci Desteği, Eğitim Bakım Ödeneği (EMA)-Kuzey İrlanda, İskoçya veya Galler'de eğitim görüyorsanız Eğitim Bakım Ödeneği- NHS burslar

¹⁵ DUNFORD, J. E. / SHARP, Paul R. : The Education System in England and Wales, 1990, s. 122.

¹⁶ LOWNDES, G.A.N.: The English Educational System, Routledge 2012, s. 137.

¹⁷ MACHIN, Stephen / VIGNOLES, Anna: What's The Good Education?, New Jersey 2005, s. 3-4.

¹⁸ ARNOVE Robert / TORRES, Carlos Alberto: Comparative Education The Dialectic Of The Global And The Local, United Kingdom 2007, s. 23.

¹⁹ MATHESON, David: An Introduction To The Study Of Education, New York 2015, s. 209.

²⁰ MATHESON: s.210.

²¹ Chevening Bursları, gelecekteki liderler olabilecek uygun ülkelerden mezun olan öğrenciler için bir yıllık Yüksek Lisans derecesidir. <https://www.gov.uk/education/funding-and-finance-for-students#/education/student-grants-bursaries-scholarships>

(Tıp, diş hekimliği ve sağlık hizmetleri için NHS burs ve hibeleri), Ebeveynlerinin silahlı kuvvetler hizmetinde kaybeden çocuklar için burslar, Sosyal hizmet bursları gibi çeşitli burs imkânları sunmaktadır. Ancak İngiliz eğitim sisteminde eğitim ücretleri maliyetlerinin çok yüksek olması sebebiyle öğrencinin burs imkânından yararlanması durumunda bile öğrenci eğitim ücretini karşılamak için başka bir finansal desteğe ihtiyaç duymaktadır²². Öğrencilere sunulan bu imkânlar İngiliz vatandaşı olan ve Avrupa Birliğine üye olan ülke vatandaşları bakımından daha geniş ölçekli ve kapsamlı iken, diğer ülke vatandaşları bakımından daha dar kapsamlıdır.

D. Almanya Örneği

Almanya da üniversite eğitimi diğer Avrupa ülkelerine oranla daha kolay ve rahattır. Çünkü üniversitelerin çoğu ücretsiz eğitim vermektedir. Bir Türk öğrenci Almanya da üniversite eğitimi almak istiyorsa öncelikle Türkiye de bir üniversite programına yerleşmeli ardından yabancı dil yeterlilik şartını sağladıktan sonra Almanya da eğitimine başlamalıdır. Bazı üniversiteler ise eğitim için ücret talep etmektedir. Ancak bu ücretler çok düşüktür. Lisans öğrenimi 3 yıl, master eğitimi süresi ise 2 yıldır²³. Almanya'da Üniversite eğitimi Temel Eğitim / Grundstudium ve Ana Eğitim / Hauptstudium şeklinde ayrılır²⁴. Bir bölümle ilgili temel bilgilerin verildiği Temel Eğitim 4 sömestr sürer, genellikle bir ara sınav / Zwischenprüfung ile sona erer. Ardından başlayan Ana Eğitim süresince ilgili bölümde uzmanlaşma ve derinleşmeye yönelik bilgiler öğretilir.

Almanya devlet Üniversitelerinde harç ücreti olmadığı söylenir fakat sadece Sosyal harç adı altında dönem başına harç alınır; bunun karşılığında da öğrenciye bulunduğu eyalette dönem boyunca kullanması için ulaşım bileti verilir. Bütün eyalette bütün toplu taşıma araçlarını kullanabilir²⁵.

Almanya da burs veren kurum ve kuruluşların fazlalığı, öğrencilerin burs imkanlarını sadece barınma, yeme-içme gibi veya özel ihtiyaçları için kullanması sebebiyle bursların çoğunluğunun hibe şeklinde veya öğrencinin meslek hayatında tecrübe kazanmaya yönelik olarak çalıştırılması şeklinde görülmektedir.

²² <https://www.gov.uk/education/funding-and-finance-for-students#/education/student-grants-bursaries-scholar-ships>

²³ PHILIPS, David: Education In Germany, New York, 1995, s. 82.

²⁴ MATHESON: s. 210.

²⁵ HAHN, Hans Joachim : Education And Society In Germany, Berg, 1998, s.113.

E. Fransa Örneği

Fransa'da üniversiteler ve uzmanlık okulları olmak üzere iki tür yükseköğrenim kurumu vardır: Fransa'daki üniversiteler devlet kurumlarıdır. Bu üniversiteler, Fransız Baccalauréat (Bakalorya) diplomasına sahip veya diğer ülkelerde üniversiteye giriş için gerekli koşulları yerine getirmiş olan her öğrenciye açıktır²⁶. Mesela Türk öğrencilerde lise diploması ve Fransa'da okumak istedikleri bölüme üniversite sınavı sonucunda yerleştirilmiş olma şartı aranır. Fransa'daki üniversiteler temel, teknik veya mesleki eğitim sunmaktadırlar. Bunun yanı sıra kendi ülkelerinde Lisans veya Bachelor's diploması almış yabancı öğrencileri yüksek lisansa kabul edilirler. Üniversitedeki eğitim çok geniş alanları kapsamakla beraber aynı zamanda öğrencileri araştırma yapmaya veya iş hayatına girmeye hazırlamaktadır. Öğrenciler Fransa'nın ulusal diplomasına veya her üniversitenin kendine özel diplomasına sahip olabilirler²⁷.

Uzmanlık Okulları: Üniversitelerden daha küçük ölçekte olan bu kurumlarda ortam daha sıcaktır ve öğrencilerle yakından ilgilenilmektedir. Bu okullar devlet okulu veya özel okul olabilirler. Uzmanlık okulları mühendislik, işletme, sanat, mimarlık veya hukuk gibi çeşitli alanlarda profesyoneller yetiştirmektedir. Dersler kendi alanlarında başarılı uzman veya profesyonel kişiler tarafından verilir²⁸.

Ödenecek harçlar okula göre değişir²⁹. İster Fransız vatandaşı ister yabancı uyruklu olsun bir öğrencinin gerçek yıllık eğitim maliyetini büyük bir kısmını karşılayan Devlet, devlet okullarına ait yıllık harçları belirler. Bir odaya bağlı olan okullar veya özel okullar için yıllık kayıt ücretleri çok değişken olabilir³⁰. Harçların geri ödenmesi burslar ve hibeler yoluyla sağlanmaktadır. Bursların büyük çoğunluğu öğrencilerin özel ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla ya karşılıksız ya da meslek hayatında tecrübe kazandırma amaçlıdır.

²⁶ BURTON: s. 286.

²⁷ NEAVE, Guy: On the Cultivation of Quality, Efficiency and Enterprise: An Overview of Recent Trends in Higher Education in Western Europe, 1986-1988, European Journal of Education, Vol. 23, No. 1/2 (1988), pp. 7-23, s. 9.

²⁸ DURKHEIM, Emile: Selected Writings On Education, New York-Paris, s. 252.

²⁹ NEAVE: s. 12.

³⁰ BURTON: s. 289.

II. TÜRK MEDENİ KANUNUNDA EĞİTİM NAFAKASININ DÜZENLENİŞİ

A. Genel Olarak

Eğitim, kişinin sağlıklı bir birey ve vatandaş olarak yaşamını devam ettirmesi, topluma katılması ve ekonomik bağımsızlığını kazanması bakımından vazgeçilmez bir süreçtir. Kişinin eğitim alma hakkı temel hak ve hürriyetlerin de güvence altına alındığı Anayasa ile güvence altına alınmıştır³¹.

Çocuğun ve kişinin eğitim hakkı, Anayasa'nın çeşitli maddelerinde düzenlenmiş olmakla birlikte esas olarak Anayasa m. 42 hükmünde güvence altına alınmıştır. Bu hükme göre; “kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz” denmektedir. Çocuğun eğitim hakkı ise zorunlu eğitim kapsamında da hem Anayasa da hem de Uluslararası Hukukta – Çocuk Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi- düzenlenmiştir. Anne ve babaya çocuğu sağlamakla yükümlü oldukları eğitimin nafaka olarak yansması ise çocuğun eğitim ve öğretim giderlerinin annesi ile babası tarafından karşılanması şeklinde ifade edilmiştir.

Anne ve babanın çocuğu üzerindeki eğitim yükümlülüğü; çocuğun eğitim ve öğretim giderlerine katlanma olarak karşımıza çıkar. Ancak eğitim yükümlülüğünün anne ve baba açısından çocuğun ergin olmasına kadar devam edeceği ifade edilmiştir.

Ana ve babanın çocuk üzerinde bakım yükümlülüğü kural olarak çocuğun ergin olmasına kadar devam eder. Ana babanın ergin çocuğa bakma ve nafaka ödeme yükümlülüğünün iki istisnası bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, ana ve babanın eğitimi süresince ergin olan çocuklarına bakma yükümlülüğü (TMK m. 328³²/II³³), diğeri ise, ana

³¹ AKYÜZ: s. 229 vd.; SEROZAN: s. 301.

³² “Yürürlükte bulunan İsviçre Medeni Kanununda bu madde hükmünü karşılayan bir hüküm bulunmamaktadır. Maddenin yazımında, İsviçre Medeni Kanununun m.277 hükmünü göz önünde tutan 1984 tarihli öntasarının m.248 hükmü örnek alınmıştır”.; HELVACI, İlhan: Türk Medeni Kanunu, C.II, Aile Hukuku, İstanbul 2013, s. 504.

³³ “Ana babanın eğitimine devam eden ergin çocuklarına bakma yükümlülüğü, soy bağının hükümlerinden olup doğrudan doğruya kanundan doğan kanunî bir borçtur. Bu yönüyle, ergin çocuğa eğitimi süresince ödenecek eğitim nafakası bir bakım nafakası niteliğindedir. Eğitimi devam ergin çocuğun eğitim nafakası (TMK m. 328/II) istemesinin mümkün olduğu bir durumda, yardım nafakası (TMK m. 364) talep edilemez. Eğitim nafakası, ergin çocuğun bakımı ve eğitimi için gerekli bütün giderleri kapsamaktadır. Yardım nafakasında ise nafakanın kapsamı, muhtaç kişinin zorunlu

babanın yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan çocuklarına nafaka ödeme yükümlülüğüdür³⁴ (TMK m. 364).

4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu m. 327 hükmü; “Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır. Ana ve baba, yoksul oldukları veya çocuğun özel durumu olağanüstü harcamalar yapılmasını gerektirdiği takdirde ya da olağan dışı herhangi bir sebebin varlığı hâlinde, hâkimin izniyle çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek belli bir miktar sarf edebilirler” şeklindedir.

Yine aynı kanunun m. 328 hükmü; “Ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder. Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler” hükmüne yer verilmektedir.

Aynı kanunun m. 364 hükmü; “Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür. Kardeşlerin nafaka yükümlülükleri, refah içinde bulunmalarına bağlıdır. Eş ile ana ve babanın bakım borçlarına ilişkin hükümler saklıdır” şeklindedir.

Türk Medeni Kanunu bu düzenlemeler ile aileye çocuk ergin oluncaya kadar çocuğa bakma eğitimine katılma durumunu düzenlemiştir. Ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder. Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler³⁵. Yani, çocuk ergin olduktan sonra da eğitimine devam ediyorsa bu eğitim sürecinde koşullara göre kendilerinden beklenen ölçüde nafaka ödemeye devam ederler. Ana ve babanın çocuk ergin olmasına rağmen devam eden bu bakım borcu hakkaniyete uygun bir süre ile ve kendilerinden beklenen ölçüde yerine getirilmelidir³⁶.

ihtiyaçlarıyla sınırlıdır. Bu yönüyle eğitim nafakası, yardım nafakasından daha kapsamlıdır”. Krş. BAYGIN Cem: Soy bağı Hukuku, XII Levha Yayınları, İstanbul 2010, s. 121; ÇELİKEL, Serdar: Boşanmanın Çocuklara İlişkin Hukukî Sonuçları, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s. 144.

³⁴ AKINTÜRK, Turgut/ ATEŞ KARAMAN, Derya: Aile Hukuku, İstanbul 2016, s. 317; RUHİ, Ahmet Cemal / ÖZDEMİR, Hayrünnisa: Çocuk Hukuku, İstanbul 2017, s. 194; BAYGIN: s. 122-123; DURAL, Mustafa/ ÖĞÜZ, Tufan/ GÜMÜŞ, Mustafa Alper: Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku, İstanbul 2016, s.324; ÖZTAN, Bilge: Aile Hukuku, Ankara 2015, s. 1058.

³⁵ TÜRKMEN, Ahmet: “Eğitim Nafakası”, Yaşar Üniversitesi Dergisi, Prof. Dr. Aydın Zevkliler Armağanı, Özel Sayı, C.8, 2013, s. 2707; “Kanun koyucu bu hükümlerle bir taraftan ana babaya yükümlülük yüklerken diğer taraftan da bu yükümlülüğün sınırını ana babanın ekonomik durumuna bağlamıştır”. ÖZTAN, s. 1058; BAYGIN: s. 122.

³⁶ WULLSCHLEGER, Stephan: FamKommentar Band I: ZGB, Scheidung, Zweite Auflage, Hrsg. Schwenzler, Ingeborg, Stämpfli Verlag, Bern 2011, Art. 276-293 N 5;

Dolayısıyla Türk Hukukunda eğitim nafakası adı altında bir nafaka türü bulunmamaktadır. Anne ve baba velayet hakkının kapsamında olmak üzere çocuğun ihtiyaçlarını giderirler. Çocuğun en temel ihtiyaçlarından birisi de eğitim ihtiyacıdır. Bu sebeple anne ve baba çocuğun eğitim ihtiyaçlarını da beraber karşılamakla yükümlüdür. Bu yükümlülüğün sona ermesi on sekiz yaşın ikmali ile gerçekleşir. Çocuk on sekiz yaşını doldurmasına rağmen eğitim ve öğretimi devam ediyorsa ailenin bakım yükümlülüğü de anne ve babanın ekonomik güçleri varsa mümkündür. On sekiz yaşın doldurulması ile birlikte anne ve babanın çocuğun eğitim giderlerini karşılaması bir yükümlülük değil aksine mali bir yardımdır.

Günümüzde üniversite sayısının ve eğitim imkânlarının artması sonrasında eğitimin sadece süresi değil, eğitim çeşitliliğinde de artış görünmeye başlanmıştır. Ergin çocuk sadece üniversite bitirip iş bulma imkânına sahip olmamakta bazen başka üniversite ya da ek eğitimler almak suretiyle eğitimi devam ettirmek zorunda kalmaktadır.

Ergin çocuğun eğitimine devam etmesi kendisi ve aslında nafaka yükümlülüğü içerisinde bulunduğu ailesi tarafından da iyi ve faydalı olarak nitelendirilse de belirli bir süre sonra aile için külfet haline gelebilecektir. Bu sebeple eğitim giderlerine katlanmanın makul düzeyde devam ettiğinin kabul edilmesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuğun eğitimine katkı sağlamak amacıyla aldığı burs veya kredilerin geri ödenmesi öğrencilik durumunun devamı sürecinde başlamakta ve devam etmekte ise ailenin eğitim nafakasına katılma borcunun kapsamı da kanımızca genişletilmeli ve ailenin kredi veya bursların geri ödenmesine de katkıda bulunması gerekmektedir. Ancak kredi veya bursun geri ödenmesi ergin çocuğun eğitiminin bitmesinden sonraki bir süreçte gerçekleşecek ise ana ve babanın bu ödemeye katkıda bulunması sadece kendi inisiyatiflerine bırakılmış bir durumdur.

B. Eğitim Nafakasının Koşulları

Ana babanın eğitimi devam eden ergin çocuğuna bakma yükümlülüğü kapsamında eğitim nafakası ödeme yükümlülüğünün söz konusu olabilmesi için, çocuğun ergin olmasına rağmen eğitime devam ediyor olması ve ana babanın durum ve koşullara göre kendilerinden çocuğa bakmalarının, başka bir deyişle ona nafaka ödeyebilmelerinin

KOBEL, Thomas, FELIX, Sutter-Somm,: Familienrecht, Schulthess Verlag, 2009, s. 196.

beklenebilir olması gerekmektedir. Bu koşulların her ikisi birlikte gerçekleştiği takdirde, ana baba eğitimi devam eden ergin çocuğa nafaka ödemekle yükümlüdür³⁷.

Bu maddî koşullardan başka, eğitim nafakası için mutlaka ergin çocuğun ana veya babaya ya da sadece nafaka yükümlüsü ana veya babaya karşı bir nafaka talebinin olması gerekir. Çocuk bu talebini öncelikle ana veya babaya ileri sürmeli, bir sonuç alamadığı takdirde mahkemeden kendisine eğitim nafakası ödenmesi talebinde bulunmalıdır.

Çocuğa eğitim nafakası ödenebilmesi için ilk koşul, çocuğun ergin olduğu halde eğitiminin devam ediyor olmasıdır. O halde, öncelikle çocuğun ergin olması gerekir. Erginlik, kural olarak onsekiz yaşın doldurulmasıyla başlar (TMK m. 11). Bunun yanında çocuk evlenmeyle (TMK m. 11/II) veya mahkeme kararıyla da (TMK m. 12) 18 yaşını doldurmadan önce ergin hale gelebilir.

Kanun, ana ve babanın velayetleri altında bulunan çocuklarına, özellikle bedensel ve zihinsel özürlü olanlara, yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde, genel ve meslekî bir eğitim sağlama yükümlülüğünü yüklemektedir (TMK m. 340/II). Çocuğun ergin olmadan önce başlayan genel ve meslekî eğitiminin, çocuk ergin olduktan sonra da devam ederek çocuğun eğilim ve yeteneklerine uygun olarak geçimini ve ekonomik olarak kendilerine yetebilecek düzeyde meslek edinme imkânını sağlamaktır. Bu nedenle bu hüküm, “ana ve baba çocuğa, özellikle bedensel ve zihinsel özürlü olanlara, yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde, genel ve meslekî bir eğitim sağlarlar” hükmüyle birlikte yorumlanmalıdır (TMK m. 340/II)³⁸. Çocuk ergin oluncaya kadar eğitim konusunda karar verme hakkı anne ve babaya, ergin olduktan sonra ise ergin çocuk ile anne ve babanın birlikte verecekleri kararla mümkün olabilecektir³⁹.

³⁷ TÜRKMEN: s. 2712.

³⁸ “Bu sebeple uygulamada yükseköğretim öncesi eğitim masrafları ve/veya meslek edinme kursu masrafları ödetilebilmektedir. İkinci bir yüksek öğrenim masrafları ise kapsam dışıdır. Ancak sağlık durumu gibi nedenlerden meslek değişimi zorunluluğu söz konusu ise eğitim masraflarının ödetilmesine karar verilebilir”. KÖSEOĞLU, Bilal/ KOCAAĞA, Köksal: Aile Hukuku ve Uygulamaları, Ekin Yayınevi, Bursa 2011, s. 218; AKYÜZ, Emine: Çocuk Hukuku, Çocukların Hakları ve Korunması, Ankara 2015, s. 243.

³⁹ ÖZÜĞÜR, Ali İhsan: Velayet-Vesayet-Soybağı-Evlat Edinme Hukuku Diğer Eşin Rıza ve Onamına Bağlı İşlemler, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 568; BAYGIN: s. 287.

Ana babanın çocuğa sağlayacağı genel ve meslekî eğitim, çocuğun yetenek ve eğilimlerine aykırı olamaz; ana baba, çocuğu yetenek ve eğilimlerine uygun düşmeyen bir meslekî eğitime veya istemediği bir mesleği seçmeye zorlayamazlar. Ergin olmadan önce meslek seçimine karar verilmesinde ana babanın görüşleri yalnızca tavsiye işlevi görür; yoksa bu konuda karar verecek olan kişi çocuğun kendisidir. Çocuk kendi istekleri, ihtiyaçları, hayat ve düşünce tarzı ile ilgili hayat planı doğrultusunda meslek seçimini yapmalıdır. Çocuk ergin olduktan sonra meslekî yaşam planına ilişkin kararını değiştirebilir. Eğitimin çocuğun ergin olmadan önce başlaması ile ergin olduktan sonra başlaması arasında nafaka yükümlülüğü bakımından bir fark yoktur⁴⁰. Çocuk meslek seçiminde karar verirken ana ve babanın baskı yapması sonucunda meslek seçimi imkânsız hale gelirse hâkimden bu hususa müdahale etmesini talep edebilecektir⁴¹.

Genel eğitimini bitirmemiş bir çocuğun meslekî eğitimini tamamlamış olması mümkün değildir. Bu nedenle, öncelikle, genel eğitim veren bir ortaöğretim kurumuna devam eden bir çocuğun eğitimi sırasında ergin olması halinde, meslekî eğitimi henüz başlamadığından tamamlanmamış demektir ve ana babanın bakım (nafaka) yükümlülüğü kural olarak bu süreçte ve sonrasında meslekî eğitim aşamasında da devam eder. Bu anlamda olmak üzere örneğin; bir hukuk fakültesi öğrencisinin sadece üniversite eğitimini tamamlamış olması, mesleki bakımdan yeterli değildir aynı zamanda avukatlık stajı boyunca da kendisine nafaka ödenmesi gerekmektedir⁴². Bir tıp öğrencisinin uzmanlık eğitimine devam etmesi halinde eğitim boyunca nafaka ödenmesi yükümlülüğü gibi bir durum söz konusu olmamaktadır. Çünkü tıp eğitiminin tamamlanmasıyla birlikte ergin çocuk bir meslek edinmiştir.

Ana baba açısından nafaka ödeme ölçütü, ana ve babanın ödeme güçleri ile ana ve babanın yaşam koşullarıdır⁴³. Öncelikle, ana babanın

⁴⁰ BAKTİR ÇETİNER, Selma: Velayet Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2000, s. 64.

⁴¹ BAKTİR ÇETİNER: s.65.

⁴² TÜRKMEN: s. 2721.

⁴³ "...Davacı, 10.1.1985 doğumludur. Orta öğrenimini bitirmiş, yüksek öğrenime hazırlanmaktadır. Anne, baba yüksek öğrenim yapan veya yapmak isteyen çocuklarına uygun süre yardım etmek zorundadır. Türkiye'deki öğretim koşulları dikkate alındığında liseyi bitiren çocuğun kursa gitmesi zorunluluğunun bulunduğu kuşkusuzdur. Üniversiteye giriş için beklenmesi gereken makul sürede geçmemiştir. Dava tarihinde davacı henüz ergin olmuştur. O halde üniversite sınavlarına hazırlandığı belirlenen davacı için Türk Medeni Kanununun 364. maddesi koşulları oluştuğundan (davalının

eğitim nafakası ödemekle yükümlü kılınabilmesi için, kendilerinden nafaka ödemelerinin beklenebilir olması gerekir⁴⁴. Beklenebilirlik⁴⁵, sadece ekonomik durumları içermemektedir. Beklenebilirliğin tespitinde, yalnızca ana-babanın ekonomik güçleri değil⁴⁶, onların çocukla olan kişisel ilişkileri de dikkate alınmalıdır. Bundan başka çocuğun aldığı eğitimin türü, niteliği ve süresinin de ana baba tarafından nafaka

geliri de nazara alınarak) uygun yardım nafakasına hükmolunması gerekirken, yazılı gerekçelerle davanın reddi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir...”. Y. 3. HD. 08.03.2004, 1842 / 1768; Aynı yönde bk. Y. 3. HD. 21.07.2005, 8046/8241 sayılı ve Y. 3. HD 07.10.2008, 15718 / 16244 sayılı kararlar için bk. KİBB. Bu yöndeki benzer Yargıtay kararları için ayrıca bk. Ruhi/ÖZDEMİR: s. 152 vd.

⁴⁴ Ana babanın ekonomik durumları iyi ise çocuğun özel okula gönderilmesi için gerekli giderlerin nafaka belirlenirken göz önünde tutulması gerektiğini ifade etmektedir Yargıtay da bir kararında yurtdışında öğrenim gören bir çocuğun nafaka istemine ilişkin bir davada, çocuğun söylediği okulda okuyup okumadığının, Türkiye’de buna denk bir öğrenim kurumu bulunup bulunmadığının ve çocuğun özel kabiliyetinin orada okumayı zorunlu kılmadığının araştırılması gerektiğine karar vermiştir (Y 2. HD. 977/1974-2116, 10.3.1977, TÜRKMEN: s.2733.

⁴⁵ Y. 2. HD’nin. T. 13.02.2012, E. 2010 / 17921, K. 2012/2392 sayılı kararında: “...Ana ve babanın bakım borcu çocuğun ergin olmasına kadar devam eder (TMK. m. 328/1). Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler (TMK. m. 328/2). Ne var ki, ana ve babanın, ergin olduğu halde eğitimi devam eden çocuğa bakım yükümlülüğü, ergin çocuğun kendisi tarafından açılmış bir yardım nafakası davasının bulunması halinde söz konusu olur. Yoksa ergin olan ve fiil ehliyetini kazanmış bulunan çocuk için ana yararına nafakaya hükmolunamaz...” şeklinde hüküm kurulmuştur. Aynı yönde bk. Y. 2. HD. T. 08.03.2002, E. 2002 / 2130, K. 2002 / 3242; Y. 2. HD. T. 17.09.2003, E. 2003 / 10282, K. 2003/11461., www.kazanci.com.tr, E.T.: 03.10.2018.

⁴⁶ Y.3. HD. T.13.03.2015 E. 2014/18015 K.2015/4123 sayılı kararında⁶⁴ davacı vekilinin davalının özel hastanede çalışmaya başladığı, gelir elde etmesi nedeniyle nafakaya ihtiyacı kalmadığını ileri sürerek aylık 200 TL olan iştirak nafakasının kaldırılmasını talep ettiği, davalı vekili davalının eğitimini sürdürdüğünü, davacı aleyhine yardım nafakası davası açtığı, mahkemenin nafakanın kaldırılmasına karar verdiği bilgileri bulunmaktadır. Buradaki uyuşmazlık, iştirak nafakası almakta iken ergin olan çocuğun eğitiminin devam ediyor olması halinde babanın nafaka yükümlülüğünün devam edip etmeyeceği ile eğitimin devam etmesi nedeniyle ihtiyacın devam edip etmediğidir. Y. 3. HD., bu davada davalının 23.02.2012 tarihinde kendiliğinden nafakanın TMK.m.328/I hükmüne göre nafaka borcu ergin olması halinde kendiliğinden sona erdiğini belirterek mahkemenin kararını bozmuştur. Kanımızca bu davada TMK.m.328 /II hükmünde belirtilen “çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyor ise anne ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdür.” hükmünün de dikkate alınarak değerlendirme yapılması daha isabetli bir sonuç alınmasını sağlayabilecektir., www.kazanci.com.tr, E.T.: 03.10.2018.

ödenmesinin beklenebilir nitelikte olması gerekir⁴⁷. Durum ve koşulların hakim tarafından takdiri her somut olay bakımından farklı özellik gösterecektir. Beklenebilirlik koşulu, açılan davada hüküm tarihine en yakın tarihteki duruma göre belirlenmelidir.

Çocuk açısından ölçüt, çocuğun gereksinimleri ile çocuğun gelirleridir⁴⁸. Öncelikle çocuğun ihtiyaçları tespit edilir, çocuğun bakım ve eğitim giderleri hesaplanır. Çocuğun barınma, yiyecek, giyecek gibi temel ve zorunlu ihtiyaçları yanında eğitim giderleri ile diğer ihtiyaçları da bu hesaplamada göz önünde bulundurulur⁴⁹. Nafaka miktarı, çocuğun yaşı⁵⁰, eğitim ve sağlık durumu, süregelen yaşam şekline göre takdir edilir. Çocuğun ücretli özel bir eğitim kurumunda öğrenim görüyor olması, yetenekleri doğrultusunda özel bir eğitim alması gibi faktörler nafaka miktarının belirlenmesinde dikkate alınır. Ayrıca çocuğun herhangi bir

⁴⁷ DURAL/ ÖĞÜZ/GÜMÜŞ: s.324.

⁴⁸ Y. 3. HD. T.22.09.2016 E.2016/303 K.2016/11162 sayılı kararında davacının, davalı ile boşandıklarını, müşterek çocukları için 450 TL nafakaya hükmedildiğini, çocuğun kreş masraflarını ve diğer masraflarını ödemediğini, çocuğun okula başlayacağını, kendisinin 2 aydır işsiz olduğunu ve nafakayı ödeyemeyecek durumda olduğunu belirterek nafakanın kaldırılmasını olmazsa 150 TL'ye indirilmesini istediği, davalı vekilinin cevabında ise davacının halen ödemediği birikmiş nafakalar bulunduğu, davalının asgari ücretle çocuğuna bakmaya çalıştığı belirttiği bilgileri vardır. Mahkeme, tarafların 06.09.2011 tarihinde anlaşmalı boşandıklarını, müşterek çocuk nafakaya hükmedilmediği,, daha sonra annenin açtığı dava sonucu 10.04.2013 tarihinde 450 TL tedbir ve iştirak nafakasına hükmedildiğini, ancak kararın tebliği edildiği, ancak işbu davanın açıldığı tarihte kesinleşmediği gerekçesiyle davacının davayı açmakta hukuki yararı bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Somut olayda annenin açtığı iştirak nafakası davasının 20.03.2012 tarihinde olduğu, bu davanın ise 01.09.2014 tarihinde açıldığı anlaşıldığından nafakanın kaldırılması istenen dönem itibarıyla nafaka alacaklısı çocuğun yaşı, ihtiyaçları ile anne ve babanın sosyal ve ekonomik durumların değerlendirme esnasında göz önüne alınması gerekmektedir., www.kazanci.com.tr, E.T.: 03.10.2018.

⁴⁹ BAYGIN: s.126.

⁵⁰ “Yüksek öğrenime devam eden çocuklar hakkında belirli bir yaş haddinin kabulü söz konusu olacaksa, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 34. maddesine kıyasen 25 yaşın doldurulmasının esas alınması gerektiğini ifade etmektedir”.; BAYGIN: s. 123; “ 27 yaş sınırı daha uygundur”. ; SEROZAN, Rona: Çocuk Hukuku, İstanbul 2005, s. 245, d n. 94.; Lise öğrenimine ara veren, evlenip boşanan ergin çocuğun lise eğitimine devam etmek için nafaka talep edemeyeceği yönünde bk. Y. 3.HD.'nin 14.06.2004 tarih ve 6816/6537 sayılı kararında sonucuna varılmıştır. Kanımızca bu karara konu olan somut olayda, ergin çocuğun nafaka talebinin reddedilmesinin temelinde, çocuğun lise eğitimini karşılamasının davalıdan beklenebilir olmaması yatmaktadır. Karar için bk. RUHI/ÖZDEMİR: s. 151 dn.56.

işte çalışması ve bir gelir elde edip etmemesi de bu hususta belirleyici bir faktördür⁵¹.

Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde; ergin çocuğa eğitim için nafaka ödenmesinin hangi süre için devam edeceği, her özel durum için ayrı değerlendirilmesi gereken bir konudur. Yukarıda bahsedilen hususlarla birlikte diğer en önemli ölçüt; hakkaniyet olmalıdır. Çocuk eğitimini kendi kusuru ile uzatmışsa bu durumda ana baba nafaka yükümlülüğünden kurtulmaktadır⁵².

C. Yargıtay'ın Eğitim Nafakasında ve Burs İle Kredi Geri Ödenmesi Durumuna Karşı Yaklaşımı

Ana babanın ergin çocuğa karşı, çocuğun eğitiminin devam etmesinden kaynaklanan nafaka yükümlülüğünün temelini, TMK m. 328/II hükmü teşkil etmekte olup, hüküm ana babanın bakım yükümlülüğünün süresine ilişkin genel kuralı koyan TMK m. 328/I hükmünün istisnası niteliğindedir. Gerçekten de, TMK m. 328/I'de "Ana babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder." denilmek suretiyle ana babanın bakım yükümlülüğünün kural olarak çocuğun ergin olması ile birlikte sona ereceği hükme bağlanmış⁵³; TMK m. 328/II'de ise, "Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler" denilmek suretiyle, birinci fıkradaki genel kuralın istisnası düzenlenmiştir.

Bu hükmün uygulanmasına ilişkin Yargıtay kararları incelendiğinde, ana babanın bakım yükümlülüğünün TMK m. 328/f. I uyarınca, erginliğin kazanılması ile kendiliğinden sona ereceği ifade edilerek, TMK m. 328/f. II hükmüne göre verilmesi öngörülen nafakanın, TMK m. 364 anlamında yardım nafakası olarak nitelendirildiği görülmektedir⁵⁴. Buna karşılık, Türk ve İsviçre hukuklarında genel kabul

⁵¹ ÖZTAN: s. 1061.

⁵² AKINTÜRK: s.402; ÖZTAN: s. 1059.

⁵³ "...Evlilik birliği içinde müşterek çocuk için hükmedilen tedbir nafakası, küçüğün reşit olduğu tarihte sona erer. Küçük reşit olmakla birlikte öğrenime devam ediyorsa bizzat kendisi TMK'nun 328/2 ve 364.maddeleri gereğince açacağı davada yardım nafakası talebinde bulunabilir. Mahkemece küçük için tedbir nafakasının 18 yaşını doldurduğu 21.03.2005 tarihine kadar hükmedilmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir..." Y. 3. HD., T. 21.11.2005, E. 2005 / 12531, K. 2005 / 12163 (KİBB). Ayrıca bk. Y. 3. HD., T. 14.02.2008, E. 2007/19979, K. 2008/2019; Y. 3. HD., T. 07.10.2008, E. 2008 / 15718, K. 2008 / 16244. (KİBB).

⁵⁴ "...Somut olayda davacı çocuk dava tarihi itibarıyla reşittir. Böylece TMK'nun 328/1. Maddesi gereğince iştirak nafakası son bulmuştur. Ne var ki, çocuk ergin olmasına

gören görüş, TMK m. 328/II uyarınca ergin çocuk lehine hükmedilecek nafakanın bakım nafakası olduğu yönündedir⁵⁵. Gerçekten de gerek TMK m. 328/II hükmünün kanun sistematigi içindeki yeri gerek içerik itibariyle ana babanın bakım yükümlülüğünün süresine ilişkin bir hüküm olması, bu sonuca varılmasını gerektirmektedir. Ana babanın ergin olmayan çocuğa karşı nafaka yükümlülüğü ile ergin çocuğa karşı olan nafaka yükümlülüğü arasında, yükümlülüğün dayandığı hukuki sebep bakımından fark yoktur. Sadece çocuğun ergin olması da, nafaka yükümlülüğünün farklı bir nafaka rejimine tabi olmasını gerektirmez. Nafakanın türü açısından belirleyici olan, nafaka talebine esas teşkil eden yükümlülüğün türü olup, nafaka alacaklısının ergin olup olmaması bu nitelendirmede etkili değildir.

Yargıtay kararlarında eğitime devam eden ergin çocuğa ödenen nafakayı hâlâ yardım nafakası olarak kabul etmekte ve nafakanın hukukî sebebinin TMK m. 328/II yanında, yardım nafakasını düzenleyen TMK m. 364 hükmüne dayandırmaktadır.

rağmen eğitimi devam ettiğine göre, ana ve babanın eğitim sona erinceye kadar bakım, eğitim ve korunması için gerekli giderleri karşılama yükümlülükleri devam etmektedir. (TMK md. 328/2). Böylece bizzat reşit çocuk tarafından eğitimin devam ettiği açıkça belirtilerek açılan davadaki istem, TMK'nun 328/2. maddesi uyarınca 364/son maddesi kapsamında yardım nafakası verilmesine ilişkindir. O halde iştirak nafakasının artırılması yönündeki açıklama ve talep dikkate alınarak yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya uygun bulunmamıştır. Mahkemece, ... uygun bir miktar yardım nafakasına hükmedilmelidir.” Y. 3. HD., T. 02.03.2004, E. 2004/1445, K. 2004/1529 (KİBB). “... Davacı reşit olup, Üniversitede okuduğundan bahisle nafaka talebinde bulunmuş olduğuna göre, mahiyeti itibariyle (TMK'nın 328/2 – 364/1 mad) istenilen nafaka yardım nafakası niteliğindedir. Mahkemece, yanlış nitelendirme sonucu “tedbir ve iştirak nafakası” olarak hüküm oluşturulması doğru değilse de, bu hususun düzeltilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden bu yöne ilişkin temyiz itirazlarının kabulü ile, ... “dava tarihinden geçerli olmak üzere aylık 250.000.000 TL yardım nafakasının davalıdan alınarak davacıya verilmesine” sözlerinin yazılması suretiyle hükmün düzeltilmesine...” Y. 3. HD., T. 23.02. 2004, E. 2004/1453, K. 2004/1195. (KİBB); “...Evlilik birliği içinde müşterek çocuk için hükmedilen tedbir nafakası, küçüğün reşit olduğu tarihte sona erer. Küçük reşit olmakla birlikte öğrenime devam ediyorsa bizzat kendisi TMK'nun 328/2 ve 364.maddeleri gereğince açacağı davada yardım nafakası talebinde bulunabilir. Mahkemece küçük için tedbir nafakasının 18 yaşını doldurduğu 21.03.2005 tarihine kadar hükmedilmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir...” Y. 3. HD., T. 21.11.2005, E. 2005 / 12531, K. 2005 / 12163 (KİBB). Ayrıca bk. Y. 3. HD., T. 14.02.2008, E. 2007/19979, K. 2008/2019; Y. 3. HD., T. 07.10.2008, E. 2008 / 15718, K. 2008 / 16244. (KİBB)., www.kazanci.com.tr, E.T.: 03.10.2018.

⁵⁵ ÖZTAN: s. 709; SEROZAN: s. 245.

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 2016/7964 E. 2016/11112 K. ve 21.09.2016 tarihli kararında; “...Somut olayda; 1997 doğumlu davacının, Ege Üniversitesi, Elektrik Elektronik Mühendisliği bölümü öğrencisi olduğunu, davalı babasının imam olup, aylık 2.040 TL maaşının olduğu, davacının dava dışı annesinin ise ekonomik ve sosyal durumunun eksik tespit edildiği anlaşılmıştır. Hal böyle olunca mahkemece; davacının dava dışı annesinin ekonomik ve sosyal durumunun ayrıntılı bir şekilde araştırılıp tespit edilmesinden sonra, nafakanın niteliği, davalı babanın ve mirasçılıkta da aynı sırada yer alan dava dışı annenin gelir durumu ile davacının ihtiyaçları gözeticiler, TMK'nın 4.maddesinde vurgulanan hakkaniyet ilkesine uygun olacak şekilde davacı yönünden daha yüksek oranda nafaka takdiri gerekmektedir...”⁵⁶ söz konusu kararda ana ve babanın nafaka yükümlülüğünün doğru tespit edilmesi bakımından değerlendirmelerin doğru yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Yargıtay başka bir kararında ise; “...Somut olayda; dosyadaki bilgi ve belgelerden tarafların baba kız oldukları, davacının Edebiyat Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Sınıf öğrencisi olup çalışmadığı, geçiminin anneannesi ve dedesi tarafından karşılandığı, oturduğu evin kira olduğu aylık 550,00 TL kira ödediği, üzerine kayıtlı mal varlığının bulunmadığı; davacının yardım nafakası talebinde mirasçılık sırasına göre davalı ile aynı ölçüde başvurabileceği dava dışı annesi ...'ün çalışmadığı, eşinden çocukları ile birlikte 400,00 TL nafaka aldığı, anne ve babasının yardımı ile geçindiği, oturduğu evin kira olduğu, aylık 550,00 TL kira ödediği üzerine kayıtlı mal varlığının bulunmadığı; davalı babanın ise polis memuru olarak görev yaptığı, aylık eline geçen net tutarın400 TL civarı olduğu, üzerine kayıtlı ... adet 2000 model Reno Kango araç ve ... adet 1987 model aracının olduğu, menkul veya gayrimenkulünün olmadığı anlaşılmaktadır. Buna göre, tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumları, nafakanın niteliği ve üniversite öğrencisi olan davacının ihtiyaçları ile nafaka yükümlüsünün (davalı babanın) gelir durumu nazara alınmalıdır...”⁵⁷ diyerek ana ve babanın gelir durumunun, çocuğun çalışıp çalışmadığının ve çocuğun ihtiyaçlarının belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yargıtay kararları incelendiğinde; Eğitimine devam eden ergin çocuk, kendi emek ve geliriyle yaşamını sürdürmekten yoksun ise anne babasından öğrenimini tamamlayıncaya kadar yardım nafakası isteyebileceği, belirlenecek nafakanın; davacının geçinmesi için yeterli, nafaka yükümlüsünün geliriyle orantılı olması gerektiği ifade edilmiştir⁵⁷.

⁵⁶ www.kazanci.com.tr E.T: 23.03.2017.

⁵⁷ “... Davacı reşit olup, Üniversitede okuduğundan bahisle nafaka talebinde bulunmuş olduğuna göre, mahiyeti itibarıyla (TMK.'nın 328/2 – 364/1 mad) istenilen nafaka yardım nafakası niteliğindedir. Mahkemece, yanlış nitelendirme sonucu “tedbir ve iştirak nafakası” olarak hüküm oluşturulması doğru değilse de, bu hususun düzeltilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden bu yöne ilişkin temyiz itirazlarının kabulü ile, ... “dava

Mahkemece nafaka miktarı tayin edilirken; davacının ihtiyaçları ve anne babanın geliri göz önünde bulundurulmalı, TMK' nın 4.maddesindeki hakkaniyet ilkesi gözetilmelidir. Kanımızca davacı ergin çocukların kendi emek ve geliriyle yaşamını sürdürmesinin beklenemeyeceği durumlarda yine mahkeme tarafından hakkaniyete uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerekmektedir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen 2013/3- 1627 Esas ve 2015/1020 Karar sayılı kararında; davacı çocuğun iki yıllık bir üniversiteden mezun olduğu, ancak mezun olduğu bölümle ilgili iş bulamaması sebebiyle düğünlerde çalgıcılık yaptığı, daha sonrasında dört yıllık üniversite eğitimine devam etmek istemesi nedeniyle hakkaniyete uygun miktarda yardım nafakası isteyerek dava açtığı, kazanılan paranın okul harcı ve giderlerine yetmemesi sebebiyle babanın yardım nafakası ödemesi gerektiği ifade edilmiştir⁵⁸.

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi bir başka kararında; üniversite öğrenimi devam eden çocuğun tek başına harç ve diğer öğrenim giderlerini karşılamasının mümkün olmadığını, anne ve babanın boşanmış olsa dahi ekonomik güçleri oranında çocuklarına karşı bakım yükümlüğünün devam ettiğini bu sebeple de anne ile babanın çocuğa yardım nafakası ödemesi gerektiğine hükmetmiştir⁵⁹.

Yargıtay tarafından genel kabul edilen görüşün aksine; nafakanın bakım nafakası olduğu sonucuna varmak daha doğru görünmektedir.

TMK m. 328/2 hükmüne baktığımızda; erginlikten önce kural olarak velayet altında bulunan çocuğun eğitiminin TMK m. 340 hükmü anlamında değerlendirilmesi gerektiği, eğitim anlamında gerek çocuğun büyütülüp, yetiştirilmesi, terbiye edilmesi, gerekse de çocuğun formasyon anlamında eğitimine devam etmesi anlaşılmalıdır⁶⁰.

Anne ve baba TMK m. 340/2 hükmü anlamında, hem genel eğitimi hem de mesleki eğitimi sağlamakla yükümlüdür. Çocuğun genel eğitimi, meslek faaliyetinin icrasına yönelik olmayan, çocuğun kişisel gelişimini

tarihinden geçerli olmak üzere aylık 250.000.000 TL yardım nafakasının davalıdan alınarak davacıya verilmesine” sözlerinin yazılması suretiyle hükmün düzeltilmesine...”.
Y. 3. HD., T. 23.02. 2004, E. 2004/1453, K. 2004/1195. (KİBB).

⁵⁸ www.kazanci.com.tr E.T: 23.03.2017.

⁵⁹ 3. HD., 2014/9271 E., 2015/3016 K. , www.kazanci.com.tr E.T: 23.03.2017.

⁶⁰ SONAT, Ali: “Ana Babanın Eğitimine Devam Eden Ergin Çocuğa Karşı Bakım Yükümlülüğü”, MÜHF- HAD, C.19, S.1, s.245.

sağlamaya yönelik gerçekleşen eğitimi ifade eder⁶¹. Mesleki eğitim ise kazanç sağlayıcı belirli bir mesleğin icrasına yönelik olarak gerekli bilgi ve becerilerin edinilmesidir⁶².

Çocuğun eğitim- öğretimi sadece temel eğitimlerin alınması şeklinde anlaşılmalı aksine ergin hale gelen çocuğun bir meslek edinmesi sürecinin sonuna kadar bu yükümlülük devam etmelidir. Ayrıca ergin çocuğun mesleki gelişimine katkısı olacak diğer kurs, sosyal imkânlar da bu kapsamda değerlendirilmelidir. Bu sosyal kurs ve burs imkânlarından yararlanmak için ergin çocuk kredi veya diğer burs imkânlarından yararlanmış ise kredi veya bursun muacceliyet zamanına bakılmalı, geri ödenme bursun başlaması ile birlikte gerçekleşiyor ise aile kendilerinden beklenebilecek ölçüde katkı sağlamalıdır.

Çocuğun hem meslek eğitimi hem de genel eğitimi konusunda karar verme yetkisi velayet hakkı sahibi olan anne ve babaya aittir. Çocuğun beceri, bilgi ve deneyimleri, istek ve düşüncelerini değerlendirerek velayet sahibi olan anne ve babanın çocuğun menfaatini göz önüne alması ve çocuğun da fikrini sorması daha sağlıklı sonuçlara sebep olacaktır.

Çocuğun alması gereken eğitim belirlenirken; çocuğun yetenekleri, bilgisi, düşünceleri değerlendirilmeli çocuğun birden fazla eğitim alma niyetinde olduğu durumlarda anne ve babanın çocuğun bir eğitimini karşılaması, makul ise ailenin ekonomik gücü yetiyor ise çocuğun diğer eğitimlerine de katkı sağlaması gerekmektedir. Anne ve babanın düşünce tarzı, hayata bakış açısı da eğitimin türünün belirlenmesinde etkilidir. Çocuğun yetenek istek ve arzusuna uygun olsa dahi aile kendi ekonomik boyutlarını aşan ve eğitimi bir külfet haline getiren duruma katlanmakla yükümlü tutulmamalıdır⁶³.

Üniversite eğitimi bakımından Türk ve İsviçre hukuku öğretisindeki hâkim görüş ise, akademik eğitim sürecinde lisans eğitiminin⁶⁴

⁶¹ SONAT: s. 246.

⁶² SONAT: s. 246.

⁶³ SONAT: s. 250.

⁶⁴ İsviçre Federal Mahkemesi, yayınlanmamış 25 Nisan 1991 tarihli ve 5C 182/90 sayılı kararında, yurt dışında 2,5 yıllık bir BBA (Bachelor in Business Administration) yükseköğrenim programını tamamlayan çocuğun aynı yüksekokulda yapmak istediği lisans sonrası eğitim kapsamında MBA (Master in Business Administration) eğitiminin, global bir eğitimin ikinci aşamasını teşkil ettiği gerekçesiyle ana babanın bu eğitimi karşılamakla yükümlü olduğu sonucuna varmıştır. Bu karar için bk. Forni, sh. 438. Söz konusu karara konu olan olayda, çocuğun BBA eğitimini tamamlamakla kazanç elde edebilir hale geldiği dikkate alındığında, çocuğun talep ettiği MBA eğitimine mesleğini icra ederken devam edebileceği, bu suretle ana babanın MBA eğitimini karşılamakla yükümlü sayılmaması gerektiği görüşünde bkz. SONAT: s. 259.

tamamlanmasının, ilgili mesleğin icra edilebilmesi ve ekonomik bağımsızlığın kazanılması bakımından gerekli ve yeterli aşamayı teşkil ettiği, bu itibarla ana babanın yükümlülüğünün lisans aşaması ile sınırlı olduğu, lisansüstü eğitiminin ana babanın yükümlülüğü kapsamına dâhil olmadığı yönündedir⁶⁵.

Çocuk yetenek ve eğilimlerine uygun bir meslek almış olsa dahi, sağlığının bozulması veya piyasa koşullarının değişmesi gibi öngörülemeyen sebeplerle çocuğun mesleğini icra edememesi durumunda, ana babadan ikinci bir meslek eğitimi karşılama talebi talep edebileceği kabul edilmektedir⁶⁶.

Ergin çocuğun hukuken bağımsızlık kazanması ile birlikte kural olarak kendi eğitim masraflarına kendisinin katlanması beklenmektedir. Anne ve babanın çocuğun ergin olmasına rağmen eğitim ve öğretim masraflarına yardımcı olması çocuğun ekonomik anlamda eğitim ve öğretim giderlerini karşılayamaması durumunda söz konusu olmaktadır.

Ergin çocuk belirli bir işte çalışmak suretiyle gelir elde etti ise bu geliri eğitim ve öğretimi için kullanması ve anne ile babayı bu sorumluluktan kurtarması beklenmektedir⁶⁷.

Bakım yükümlülüğünün erginlikten sonra devam etmesi ise, istisna teşkil ettiğinden, somut olayda ana babanın çocuğun eğitimini karşılamakla yükümlü olması için bakım yükümlüsünün ergin çocuk ile olan kişisel ilişkisinin, bu fedakârlıkta bulunmasını haklı kılacak nitelikte olması gerekir. Taraflar arasında bu nitelikte bir kişisel ilişkinin mevcut olup olmadığı ise, ergin çocuğun ve ana babanın karşılıklı tutum ve davranışlarının birlikte değerlendirilmesini gerektirir. Ergin çocuğun tutum ve davranışlarının, gerek sürdürdüğü yaşam tarzı bakımından ana babanın değer yargılarına, gerek aile hukukundan doğan davranış yükümlülüklerine uygun olmalıdır⁶⁸.

Ergin çocuk üniversite eğitimi için kredi veya burs imkânlarından yararlanmış ve bunları geri ödemekle yükümlü kılınmış ise eğitimin bitmesine rağmen çocuğun bir gelir elde etme imkânının olup olmadığı, ergin çocuğun kazancının geri ödemeye elverişli olup olmadığı ve velayet

⁶⁵ ÖZTAN: s. 621; BAYGIN: s. 123.

⁶⁶ SONAT: s. 261.

⁶⁷ SONAT: s. 266.

⁶⁸ SONAT: s. 270.

hakkı sahibi anne babanın mali olarak bu geri ödemeyi karşılayacak durumda olması gerekmektedir.

Ergin çocuk, kredi veya bursları karşılıklı geri ödenmek suretiyle aldysa bu durumda geri ödeme yükümlüğünün aile açısından eğitim nafakası kapsamında değerlendirilmesi veya değerlendirilmemesi sorunu karşımıza çıkacaktır. Burs veya kredilerin geri ödenmesi sırasında ergin çocuğun çalışma veya gelir elde etme imkanı yoksa ve eğitimi devam ediyorsa ailenin eğitim nafakası yükümlüğünün kapsamına burs veya kredilerin geri ödenmesi hususunun da dâhil edilmesi kanımızca daha doğrudur. Ancak ailenin burs veya kredi geri ödenmesine katkı sağlanması durumunda da aynı şekilde kendilerinden beklenebilecek şekilde katkı sağlamakla yükümlüdürler.

D. Yurtdışında Üniversite Öğrenimi Gören Ergin Çocuğun Türk Medeni Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Eğitim Nafakasından Yararlanması Hususunun Kredi veya Bursların Geri Ödenmesi Konusunda Değerlendirilmesi

4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu ana ve babaya çocuğun üniversite eğitimi devam ettiği sürece hakkaniyete, çocuğun eğitim süresine, ana ve babanın gelirine aynı zamanda sosyal ve ekonomik durumlarına uygun olarak eğitim nafakası ödenmesi yükümlülüğü altında olduklarını düzenlemiştir.

Eğitimi devam eden ergin çocuğa mahkeme kendiliğinden nafaka ödenmesine karar veremez. Bu sebeple öncelikle ergin çocuğun mahkemedan ana ve babasına yönelik bu şekilde bir talebinin olması gerekmektedir. Mahkeme ergin çocuğun talep ettiği nafaka miktarının çocuğun aldığı eğitime, çocuğun gelirine, eğitim masraflarına ve ana ile babanın gelirleri ile orantılı olmasına her somut olayın kendi içerisinde değerlendirilmesi suretiyle karar vererek nafaka ödenmesine hükmedecektir⁶⁹.

Ergin çocuğun üniversite eğitimine devam ederken kredi veya burs imkânlarından faydalanması, yurt veya ev gibi bir yerde konaklaması, masrafları, okul ihtiyaçları, kendisinin başkaca bir geliri olup olmadığına göre değerlendirme yapılarak eğitim nafakası ödenmesine mahkemelerin karar verdiği görülmektedir. Ergin çocuğun bu yardımlardan faydalanması ana ve babanın nafaka ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmamakta sadece nafaka miktarının azaltılmasına sebebiyet vermektedir.

⁶⁹ 2. HD. E. 2010/17921, K. 2012/2392, T. 13.2.2012, www.kazanci.com.tr, E.T.: 03.10.2018, TÜRKMEN: s. 2713.

Ana ve babanın evliliğinin sona erdiği durumlarda ana veya baba nafaka yükümlülüğünü yerine getirirken çoğu zaman çocuğun çalıştığı, burs veya diğer mali desteklerden yararlandığı, bursun geri ödemesinin daha başlamadığı dolayısıyla velayet hakkı sahibi olmayan ana veya baba bakımından söz konusu borcun muaccel olmadığını ileri sürerek nafaka ödenmemesi hatta bu konuda ergin çocuk tarafından icraya başvurulması durumunda itirazın iptali davası açma yolunu tercih etmektedirler. Velayet hakkı sahibi olmayan baba veya ana ergin çocuğun barınma, yeme-içme gibi diğer masraflarını karşılamış olsa dahi bu masrafların karşılanması eğitim-öğretim masraflarının ödenmesi yükümlülüğünü ortadan kaldırmamalıdır.

Ülkemizde kredi ve burs imkânlarından yararlanarak eğitimini tamamlayan ergin çocuk eğitim süresinin tamamlanmasından sonra iki yıl içerisinde geri ödeme yükümlülüğü ile karşı karşıya kalmaktadır. İki yıllık süre içerisinde ergin çocuk bir işe girer ve bir gelir elde etmeye başlarsa, burs veya kredinin geri ödenmesi de ergin çocuk tarafından sağlanabilecektir. Ergin çocuk, iki yıllık süre içerisinde herhangi bir işte çalışamaz ve gelir elde edemez veya geliri hem hayatını devam ettirecek hem de kredi veya bursu geri ödeyemeyecek durumda ise ailesinin maddi gücü oranında çocuğuna yardım etmesi TMK m.2 ilkesi anlamında da değerlendirilmelidir. Aile dürüstlük ilkesi gereği kendilerinden beklenebilecek ölçüde eğitim nafakası yükümlülüğünün bir uzantısı olan kredi veya burs geri ödemelerine destek olmalıdır.

Ergin çocuğun üniversite öğrenimini yurt içinde veya yurtdışında bir öğretim kurumunda devam etmesi bu borcu ortadan kaldırmamakta, borcun niteliğini de değiştirmemektedir. Yurtdışında örnek olarak çalışmamızda anlatılan örnekleri tekrar nafaka yükümlülüğü bakımından değerlendirirsek;

-Amerika Örneği: Amerikan eğitim sistemi her ne kadar burs ve hibe sistem üzerine kurulu ise de öğrenci eğitim süreci başladığı andan itibaren eğitim, barınma, yeme-içme gibi birden fazla masrafla karşılaşmaktadır. Öğrencinin eğitim süresi boyunca kendisine ödenecek olan kredi veya burslar ise öğrenci bakımından eğitim maliyetinin tamamının karşılanmasına yönelik değildir. Bu sebeple öğrenci kredi veya burs imkânlarından faydalansa dahi kredi ödeme borcu yükümlülüğü altındadır ve bu geri ödeme borcu öğrencinin eğitimine başlaması ile muaccel bir borç haline gelmektedir.

Bu sebeple bir Türk öğrencinin Amerika da üniversite eğitimi görmesi durumunda ana veya babasından eğitim nafakası talebinde bulunabilmesi üniversite eğitimine başladığı andan itibaren mümkündür. Ancak bu ödemenin miktarı; ana ve babanın ekonomik durumuna, çocuğun yararlandığı kredi veya burs imkânlarına, çocuğun yaşına, sosyal ve ekonomik durumu gibi birden fazla etkenin birlikte değerlendirilmesine bağlıdır. Velayet hakkı sahibi anne ve babanın ergin çocuğun eğitimine katkı sağlaması burs veya kredilerin geri ödenmesi yükümlülüğü bakımından da söz konusu olacaktır.

-İngiltere Örneği: İngiliz eğitim sistemi yüksek maliyetleri beraberinde getiren bir sistemdir. Öğrenci her ne kadar burs, kredi veya hibelerden yararlı olsa dahi bu yüksek maliyetleri tek başına karşılama imkânı bulunmamaktadır. Öğrenci kredi veya burs imkânlarından faydalansa dahi kredi ödeme borcu yükümlülüğü altındadır ve bu geri ödeme borcu öğrencinin eğitimine başlaması ile muaccel bir borç haline gelmektedir.

Türk öğrencinin İngiltere de üniversite eğitimi görmesi durumunda ana veya babasından eğitim nafakası talebinde bulunabilmesi üniversite eğitimine başladığı andan itibaren mümkündür. Ancak bu ödemenin miktarı; ana ve babanın ekonomik durumuna, çocuğun yararlandığı kredi veya burs imkânlarına, çocuğun yaşına, sosyal ve ekonomik durumu gibi birden fazla etkenin birlikte değerlendirilmesine bağlıdır. Velayet hakkı sahibi anne ve babanın ergin çocuğun eğitimine katkı sağlaması burs veya kredilerin geri ödenmesi yükümlülüğü bakımından da söz konusu olacaktır.

-Almanya Örneği: Alman eğitim sistemi bakımından durum farklıdır. Eğitim görmek isteyen kişi Almanya da eğitim için yüksek maliyetler ödemek zorunda değildir. Öğrenci çoğu zaman yararlandığı kredi ve burslar sayesinde eğitim maliyetlerinden kurtulmaktadır. Çalışma karşılığında elde ettiği gelire bile eğitim masraflarının finansmanını sağlamaktadır.

Bir Türk öğrencinin Almanya da eğitimine devam etmesi durumunda, velayet sahibi anne ve babanın kredi veya bursların maliyetleri yüksek olmadığından burs ile kredilerin geri ödenmesine de yardımcı olması çocuğun yararına olacaktır.

-Fransa Örneği: Fransız eğitim sisteminde de öğrenci eğitim için yüksek maliyetler ödemek zorunda değildir. Öğrenci çoğu zaman yararlandığı kredi ve burslar sayesinde eğitim maliyetlerinden

kurtulmaktadır. Çalışma karşılığında elde ettiği gelire bile eğitim masraflarının finansmanını sağlamaktadır.

Bir Türk öğrencinin Fransa da eğitimine devam etmesi yüksek maliyetleri gerektirmemekle birlikte, velayet sahibi anne ve baba kredi veya burs geri ödemelerine maddi güçleri oranında yardımcı olmalıdır.

SONUÇ

Türk eğitim sistemi ile yurtdışı eğitim sistemleri arasındaki eğitim nafakası yönünden incelenecek husus; ergin çocuğun yararlandığı kredi veya bursun geri ödenmesi yükümlülüğünün söz konusu olup olmayacağı, geri ödemenin başladığı zamanının tespit edilmesi ve borcun muaccel hale gelmesi kredinin veya bursun ödenmesi anı ile aynı anda başlıyor ise anne ile babanın beklenebilir ölçüde geri ödemeye de katkı da bulunup bulunmayacağına değerlendirilmesidir.

Amerikan ve İngiliz eğitim sisteminde ergin birey üniversite eğitimine başladığı tarihten itibaren kredi veya bursu geri ödeme yükümlüsü olması sebebiyle borcun muacceliyet tarihi eğitime başlanması tarihi iken; Türk hukuku bakımından bu hususta bir ayırım yapılması ve değerlendirmenin ona göre yapılması gerekmektedir. Eğitim özel üniversitede gerçekleşiyorsa eğitim borcunun ödenmesi eğitime başlandığı tarihten itibaren; devlet üniversitelerinde ise alınan bursun ve kredinin niteliğine göre geri ödenme tarihinin doğduğu tarihten itibaren muaccel olmalıdır.

Almanya ve Fransa eğitim sistemi bakımından ise eğitim maliyetleri çok düşük olduğu hatta ücretsiz olduğu için öğrenci kredi ve burslar yoluyla eğitim ve diğer eğitime bağlı masrafları kendisi finanse edebilmektedir. Ancak eğitime bağlı olarak gerçekleşen diğer masraflar bakımından TMK uyarınca ana veya babasından eğitim nafakası talebinde bulunmasına engel bir durum yoktur.

Ergin çocuğun eğitim nafakasının uzantısı niteliğinde kabul edilen kredi ve bursların geri ödenmesi çocuğun bir işte çalışarak gelir elde imkânının olmaması veya elde ettiği gelirin hem hayatını hem de kredi borcunu geri ödemeye yetmemesi durumunda ailenin ekonomik gücü elverdiği ölçüde yardım etmesi şeklinde düşünülmelidir.

Ayrıca eğitim-öğretim kredisi dışında ana ve babanın ödediği diğer giderler bakımından ise bu borcun ödendiği iddiaları muaccel borcun ödenmesi anlamına gelmemektedir.

KAYNAKÇA

- AKINTÜRK, Turgut - ATEŞ KARAMAN, Derya: Aile Hukuku, İstanbul 2016.
- AKYÜZ, Emine: Çocuk Hukuku, Çocukların Hakları ve Korunması, Ankara 2018.
- ARNOVE, Robert – TORRES, Carlos Alberto: Comparative Education The Dialectic Of The Global And The Local, United Kingdom 2007.
- BAKTİR ÇETİNER, Selma: Velayet Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2000.
- BAYGIN, Cem: Soy bağı Hukuku, XII Levha Yayınları, İstanbul 2010.
- BOWLES, Samuel – GINTIS, Herbert: Schooling In Capitalist America, Newyork 1976.
- BRAY, Mark: The Shadow Education System: Private Tutoring And Its Implications for Planners, Paris 2007.
- BURTON, Clark R.: The Higher Education System: Academic Organization In Cross-National Perspective, University Of California, 1987.
- ÇELİKEL, Serdar: Boşanmanın Çocuklara İlişkin Hukukî Sonuçları, Adalet Yayınevi, Ankara 2012.
- DURAL, Mustafa – ÖĞÜZ, Tufan – GÜMÜŞ, Mustafa Alper: Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku, İstanbul 2016.
- DURKHEIM, Emile: Selected Writings On Education, New York-Paris.
- HAHN, Hans Joachim : Education And Society In Germany, Berg, 1998.
- HELVACI İlhan: Türk Medeni Kanunu, C.II, Aile Hukuku, İstanbul 2013.
- J. E. DUNFORD, Paul R.: SharpThe Education System in England and Wales, 1990.
- KOBEL, Thomas/, FELIX, Sutter-Somm,: Familienrecht, Schulthess Verlag, 2009.
- KÖSEOĞLU Bilal, KOCAAĞA Köksal: Aile Hukuku ve Uygulamaları, Ekin Yayınevi, Bursa 2011.
- LOWNDES, G.A.N.: The English Educational System, Routledge 2012.
- MACHIN, Stephen – VIGNOLES, Anna: What's The Good Education?, New Jersey 2005.
- MATHESON, David: An Introduction To The Study Of Education, New York 2015.
- NEAVE, Guy: On the Cultivation of Quality, Efficiency and Enterprise: An Overview of Recent Trends in Higher Education in Western Europe, 1986-1988, European Journal of Education, Vol. 23, No. 1/2 (1988), pp. 7-23.
- OKÇABOL, Rıfat: Yüksek Öğretim Sistemimiz, Ankara 2007.
- OLSEN, Laurie: Made in America: Immigrant Students in Our Public Schools, New York 1997.
- OKTAY, Ayla: 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi, Ankara 2010.
- ÖZTAN, Bilge: Aile Hukuku, Ankara 2015.
- ÖZUGÜR, Ali İhsan: Velayet-Vesayet-Soybağı-Evlat Edinme Hukuku Diğer Eşin Rıza ve Onamına Bağlı İşlemler, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.
- PHILIPS, David: Education In Germany, New York, 1995.
- RUHİ, Ahmet Cemal – ÖZDEMİR, Hayrünisa: Çocuk Hukuku, İstanbul 2017.
- SEROZAN, Rona: Çocuk Hukuku, İstanbul 2005.
- SONAT, Ali: “Ana Babanın Eğitime Devam Eden Ergin Çocuğa Karşı Bakım Yükümlülüğü”, MÜHF- HAD, C.19, S.1.
- TÜRKMEN Ahmet: “Eğitim Nafakası”, Yaşar Üniversitesi Dergisi, Prof. Dr. Aydın Zevkliler Armağanı, Özel Sayı, C.8, 2013.
- TYACK, David B.: The One Best System A History Of American Urban Education, America 1974.
- WULLSCHLEGER, Stephan: FamKommentar Band I: ZGB, Scheidung, Zweite Auflage, Hrsg. Schwenzer, Ingeborg, Stämpfli Verlag, Bern 2011, Art. 276-293, N 5.